„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
ШЕСТ ПУТА НА НЕДЕЉУ,
осим на дан после свеца.

Претплата и огласи шаљу се администрацији, а рукописи Уредништву „БРАНИКА“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

Број телефона 71.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
на годину: К 24 или 30 дин.
на по године: К 12 или 15 дин.
на четврт године: К 6 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 12 потура од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући у хлебарској улици бр. 20.

Број 43. У Новом Саду, у уторак 24. фебруара (8. марта) 1904. Година XX.

Српска гимназија у Новом Саду.

Има-ли у овостраном Српству и једнога поле образованијега човека, који не би схваћао, од каквог је великог значаја по културни и просветни напредак српског народа у овој држави српска велика гимназија у Новом Саду? Држимо, да такога човека нема и не може бити. Они велики српски родољуби, као што су били неумрли Сава Вуковић и други добротвори те гимназије, врло су добро знали важност и значај такове гимназије по нас Србе, те су богатим прилозима својим створили изворе, из којих ће се српска гимназија у Новом Саду моћи издржавати. После Саве Вуковића други највећи добротвор српске велике гимназије новосадске јесте барон Милош Бајић, који подиже овом заводу дивну зграду, удешену тако, да одговара свима захтевима педагогије и хигијене.

Нека је вечита слава и хвала досадашњим добротворима и ктиторима овога просветног храма српског! Њихова имена се с највећим пијететом спомињу сваке године о прослави првог српског просветитеља св. Саве и њихова племенита дела ваља и нас, садашње па и сва будућа поколења да одушевљавају на сличну пожртвовност.

А на ту пожртвовност српска велика гимназија је у највећој мери упућена! Захтеви, који се данас стављају на једну гимназију, велики су, а што су већи ти захтеви, већи су и трошкови око њеног издржавања и одржавања на савременом ниво-у. Видимо, да државна управа из године у годину повећава прорачун издатака на просветне цели, но од свих тих милијона ми Срби тек ако добијемо коју парицу, — ми смо упућени на своју сопствену материјалну снагу, морамо да се уздамо — нека нам се опрости драстичнији израз — „У се и у своје кљусе“.

Српска велика гимназија у Новом Саду се издржава из онога фонда, што је основан мунифицентном дарежљивошћу српских добротвора из разних сталежа нашег народа. Но одавно се већ показало, да је тај фонд недовољан да подмири све оне велике потребе, што се са напретком просвете и модерне педагогије из дана у дан све јаче истичу. Гимназијски фонд показује дефицит. Обраћало се више пута саборском одбору за помоћ, али се показало, да помоћ отуда или у опште није дошла, или је врло мршава, као што се види, та је помоћ врло несигурна: једаред ће доћи, други пут неће.

У таким приликама сасвим је природно, да се професорска колегија и други чиниоци, којима је поверен овај српски просветни завод, морали обазрети на све стране, како би створили нове, сигурне изворе, из којих би се гимназијски фонд могао попуњавати, снажити, јер ако би овако потрајало, онда не би требао Бог зна какав рачунџија, па да израчуна, кад ће усахнути извори за издржавање тако важног просветног чиниоца српског, као што је српска велика гимназија у Новом Саду. То би био самртан удар за нас Србе у Угарској; ми, који смо духовна деца те гимназије, нисмо према питању опстанка или престанка њеног онако равнодушни, као онај високодостојник српски, који је мишљења, да је ова гимназија — излишна!

Схваћајући важност овог питања, управа гимназијска је ономад, у суботу, после подне сазвала на договор све бивше ученике срп. вел. гимназије новосадске, који у Новом Саду имају извесне положаје, да се посаветују, како да се створе нови извори за издржавање ове гимназије. И кроз кратко време ће се позвати сви бивши ученици овог завода, и они са стране, да потпомогну онај завод, који им је отворио умне очи, који ух је начинио људима. Разуме се, да ће се апеловати и на све остале родољубе српске, јер ово је просветна установа, над којом сви морамо најбрижљивије лебдети. Начин, како ће се та потпора давати, још ће се прецизирати, кад буде сазвана скупштина свих бивших ученика српске велике гимназије новосадске. Не сумњамо, да ће сваки питомац знати, шта је дужан овој гимназији, која му беше alma mater, која га је запојила духом науке и Србинства.

Дотле, док имамо установе што постоје, морамо се у првом реду старати, да те одржимо, па тек онда, ако можемо, стварајмо нове. Грех је на пр. оснивати нове стипендије, којих ми Срби — релативно узевши — имамо ваљда највише, а пуштати да нам материјално рамље и кубури културно-просветна установа од тако огромне важности, као што нам је ова гимназија. Оним Србима родољубима, којима је Бог дао иметка, а није дао од срца порода, — мећемо на срце ово. Покажимо се достојни великих дела Саве Вуковића и барона Милоша Бајића!

Рекох ово тврдо уверен, да ће сваки схватити, шта је Србину ова гимназија и шта су дужна њена духовна деца њој учинити за она добра, што их је она њима учинила.

Један бивши ученик.

ЛИСТАК.

ДЕРИШТЕ.

НАПИСАО:

ФРАЊА ХЕРЦЕГ.

(Свршетак.)

Од тада га нису видели. И на Вилму, када је и опет остала сама са младожењом, наиђе нека мрачна сета, нека хладноћа, о којој је била уверена, да ће вечито трајати.

Барон прозбори. Његов непријатни глас истрже је из девојачких снова.

— Нећу да оцрњујем ову гостољубиву кућу, али ми се чини, да у ових Борових има више темперамента него добра укуса. Свагда волу витешку пајезију и ни једно од њих неће да иде нормалним путем. И стари зато шантуца, што је једном због неке ружичасте крпе скочио са спрата.

Уђуташе. Напољу се чуло неко дерање, затим неко тако залупи вратима на трапезарији, да је кључ одмах искочио. У врту је између дрвећа пламтела црвена светлост једне буктиње.

— Јесам ли казао? Млади селадон је већ дошао, — ругао се барон.

Пред дворцем засташе кола; са висока бока скочи неки млад човек. Широких плећа, развијених груди, са чврстим бронзаним профилом Борових.

Мати га је одмах загрлила.

— Викторе! Само кад си дошао... Где си био? ....Ти неваљало дериште!... Боже — какво ти је одело!

Одело му је било поцепано и блатњаво, и дугме на кошуљи му је отпало.

И снажна прилика старога Бора дошантуца од некуда из штала.

— О, ти пашче! Куд си тумар'о?

Дечко је стојао пред оцем пола понизно, а пола пркосно, као размажено дете, које зна, да га и тако неће озбиљно казнити.

У том тренутку стигоше и вереници. Свакако су дошли само из учтивости, да им се не пребаци равнодушност, кад се у двору сви радују.

Виктор као да је на ово само и чекао, даде знак кочијашу са буктињом, затим сам оде колима и неку гнусну, рутаву ствар извади и баци Вилми пред ноге. Изгледала је као прљави ћилим са рујтама; али када је раширише по песку, видели су, да је то огромна, још крвава медвеђа кожа. На кожи је била лубања и из разглављених чељусти блистали се дуги медвеђи зуби.

Дечко баци капу на земљу и провуче руком кроз косу.

— Хтео сам да донесем кузини невестински поклон, али како нисам имао новаца, попео сам се на брдо и ово сам скинуо са госиних леђа. То је сад модерно у соби за пушење.

Барон скине монокл; Боровица пребледела наслонила се на мужевље раме, а стари, кога ништа на свету није могло изненадити, равнодушно је штапом боцкао медвеђу кожу.

— То је већ нешто. Дакле убио си ту проклету бештију?

Од некуд искрсне пред њих неки старац у опанцима. Пола певајући и претерујући у изразима, описао је господичићево јуначно дело, кога је он био очевидац.

... То се догодило јуче у поноћи....
Господин ми рече: Јане, добићеш десет сребрњака, ако ми нађеш медведа и одведеш ме тамо... О, рекао сам, ове је људождере лако наћи, али је тешко избећи.... Отишли смо у ђаволску башту... благородни господин је зна — ђаволска башта је тамо горе изнад четинара, пуна је камења неког чудновата облика, које су ђаволи бацали у свом обесном расположењу. Одатле слази звер на пашњаке.... Млади господин ишао је напред са пушком под мишком, а ја за њим; наизменце сам се молио Богу и мукао као залутало теле... знате, медведа је тешко залудити, али је ипак изашао из пећине; јер је помислио да га исмевамо.... Одједанпут смо чули бесно мумлање... Боже! бештија је стојала на једно двадесет корачаји пред нама, спрам месечине... Велика, као бик, страшна, рутава... Тако сам се уплашио, да сам место мукања почео кукурикати... Млади господин пак лагано клекне, дигне пушку и једним пуцњем смртно рани медведа... Тане је отишло право у око...

Старац ућута и очекиваше напојницу.

Наслоњена на стуб стојала је Вилма и мрачним погледима гледала славом опијена младића.

Никад јој није био тако краљевски леп као онда, када му се вити стас купао у руменој светлости ватре. Био је тако леп, и тако стран.

Охола је девојка са понизношћу осећала, да је он јачи и слутила, да ће дечко, који је још јуче просјачио под њени прозори, сутра са тим поносним осмејком, диктаторски господарити над њеним срцем.

И заборавиће оно што је било јуче и ону жену, која у некој чешкој варошици живи празним, пустим животом.

Превела: — на.

Руско-јапански рат.

Енглески и американски листови раструбили су по целом свету, како су Јапанци за ово кратко време искрцали у Кореји силну војску. Међутим су то претераности, већ обичне у русофонским листовима. У опће је упало у очи — а то признају и некоји кругови, који баш не волу Русе — да се искрцавање Јапанаца у Кореји врши врло лагано. Изгледа, да се јапански генерални штаб у својим рачунима у погледу искрцавања преварио и да није узео у обзир неке елементарне догађаје, као буре, маглу, снежну вејавицу и замрзавање лукā и затона, као ни локалну каквоћу корејске западне обале, која је делимице врло стеновита, а пред којом има пуно прудова и камења. Како се јапанска транспортна флота састоји из 910 пароброда са укупним депласманом од 580.000 тона и да се бар трећина тих бродова при почетку рата налазила у домаћим водама те тако била на расположењу ратног министра, то би се лагани и троми бродски транспорт тим мање дао друкчије протумачити, него да је једна паробродска флотила са 200.000 тона запремине довољна, да се на њу за 14 дана две пешадиске дивизије са свега 33.000 момака, 8000 коња, 108 топова и кола заједно са транспортом хране за три месеца натовари и на одређено место за искрцавање донесе. Но ево прошао је месец дана од како су отпочета непријатељства, а на корејском земљишту једва има 20.000 Јапанаца. Са разних страна се потврђује, да се Јапанци морају да боре са неизмерним тешкоћама при искрцавању, тако да се у Чемулпу више и не искрцавају, него у Јинампу, на ушћу реке Јалу.

Куропаткин и развој операционе војске.

Како берлински „Пост“ дознаје, генерал-ађутант Куропаткин ће 11. или 12. о. м. (по р. к.) ићи на бојиште. Како руски генерални штаб уверава, крајем овога месеца имаће Руси у Источној Азији 240.000 бораца, тако да ће се ратне операције по већ готову плану отпочети првих дана месеца априла. Са великим задовољством се констатује, да транспорти војске при свим недостатцима дотичних железница и при свим тешкоћама, које с многих страна искрсавају пред колосално преношење војске, глатко иде.

Генерал Куропаткин је за то, да се редови операционе војске отворе добровољцима. У смислу царева решења сви за рат способни елементи, који се јављају за службу, имају се примити и после кратког увежбања отпремити на бојиште.

Одашиљање војске из Јужне Русије.

Већ по шести пут се узимају одељења из кијевских пукова за попуњење војске у Манџурији, тако да је кијевски гарнизон смањен на половину. У Источну Азију шиљу се силне лекарије. Медицински експериментални завод у Петрограду послао је санитетским одељењима на појединим станицама и серума против срдобоље, јер случајева ове болести често бива.

Концентрисање руске војске.

Петроградски дописник „Берлинер Тагеблата“ са званичне стране дознаје, да концентрисање руске војске у Источној Азији глатко иде. Није више далеко тренутак, кад ће отпочети продирање великих одељења војске у Кореју. Вође појединих руских одељења јављају, да Јапанци бескрајно споро иду напред. Козаци нису могли ниједног Јапанца да виде на друму између Пингјанга и Гензана.

Велесиле и јапанско-корејски уговор.

„Дељи Експресу“ јављају из Петрограда, да Немачка, Француска и Италија неће узети у обзир јапанско-корејски уговор. Русија не верује, да ће га и Енглеска и Америка признати.

Тешки губитци јапански.

Из Петрограда јављају берлинском „Локаланцајгеру“: Очевидци у Порт-Артуру говоре, да је губитак јапански у првим биткама био знатно већи, него што је до сад јављено. Оштете јапанских бродова врло су озбиљне и треба ће дуготрајних оправака. **Шест јапанских крстарица је јако оштећено**, даље је пред Порт-Артуром **пет јапанских бродова потонуло**, а у Јапанском Мору један. Осим тога је пет ловаца торпедњача, две торпедњаче и једна канонијера, ова код Порт-Артура, делом онеспособљено за борбу, а делом потонуло.

„Новиково“ јунаштво.

У битци пред Порт-Артуром од 27. јан. (9. фебр.) о. г. славно се одликовала руска крстарица „Новикъ“ (заповедник: капетан 1. ранга Есен). О јунаштву „Новикову“ јавља „Новое Время“ ове појединости:

Изишавши из луке „Новик“ је стрелимке навалио на непријатељску ескадру. Опазивши непријатељску ватру са јапанског адмиралског брода, одмах је на овај наперио своје топове. Развио се страшан бој. Загрмише топови руске ескадре, придружише им се батерије са утврђења и започео је бој. „Новик“ је, брзо пловећи, не дајући одаха непријатељу, полетио против непријатељске флоте и онда се опет брзо удаљивао, сипајући из својих топова кишу од ђулади на јапанске бродове Руска је крстарица доспела баш у средину непријатељске ватре. Јапанске гранате су са страшним фијуком летеле преко ње и падале око брода, дижући огромне водене стубове; био је то прави пакао. Руске тобџије и официри били су за чудо врло хладнокрвни и мирни, стрељање се изводило правилно и без икакве сметње. Шаљивост, којом се одликују Руси, није их остављала ни у часу страшне опасности. Уз пратњу фијука ђулади чуле су се духовите досетке тобџија Један морнар није могао издржати у унутрашњости брода, па је пошао на палубу, да види шта се збива. Опазивши бачену гранату, дигне је и преда тобџији речима:

— „Да Бог да! — Пошљи Јапанцима од мене поздрав!“

„Новик“ је наставио маневре, приближујући се и удаљујући од непријатеља, док није био оштећен. Од момчади пао је само тобџија Бобров. Енергично палећи из топова, „Новик“ се вратио обали. У то се на јапанском адмиралском броду опазио стуб од пламена и дима. Сред страшне непријатељске ватре руски су морнари зачепили свој брод, а после тога био је брод поправљен у доку, па је опет суделовао у бој од 12. (25.) фебруара без икакве оштете.

Руско мишљење о рату.

Један одлични руски пуковник писао је о садашњем рату једном свом пријатељу у Београд писмо, у ком је изнео своје погледе на руско-јапански рат. По „Трг. Гласнику“ гласи дотични део писма овако:

„...И тако — неочекивано, изненадно ми имамо рат! Сва је незгода наша у томе, што се рату нико није надао, цар рат није хтео, управо нас приморaше, да ратујемо и сад је наша незгода у томе, што је рат тако далеко од центра А колико нама треба времена док превучемо војску можете израчунати, кад вам кажем, да од Петрограда до Владивостока има 11.950 врсти руских, а то је више од 12.400 километара. Како је то далеко види се из тога, што је прекјуче отпутовао одавде шеф штаба активне војске; за њега је и његов штаб спремљен засебни воз — експрес, који се нигде неће мењати до Порт-Артура и на овоме брзом експресу шеф штаба стићи ће у Порт-Артур тек после 12 дана! А војнички влакови путују од Петрограда до Порт-Артура пет недеља! Сад можете израчунати када ћемо ми тамо концентрисати и све што за њу треба. Да нико код нас није очекивао рат, види се и по томе што се наша флота затекла у Средиземном мору, а у Владивостоку и Порт-Артуру имали смо тек пола оне флоте, коју смо могли имати, да смо се рату надали.

Осим тога што је место бојишта тако далеко има још један узрок који ће задоцнити груписање наше војске, и ово је тај узрок: Сви смо ми тог мишљења да Јапан није луд да огласи нама рат и кад га је огласио, то мора бити да за његовим леђима стоје у готовости да јуришу на нас наши европски „пријатељи“. С обзиром на ово — ми чувамо нашу европску војску за оваке наше „пријатеље“ и са западне и јужне наше европске границе неће се кренути ни један човек, ни војник, ни официр. А све што нам треба за рат с Јапаном ми узимамо из азијатских провинција, а наше европске трупе чувају се за наше европске „пријатеље“; јер ми сматрамо рат с Јапаном за ситницу и држимо да ће се овде у Европи почети нешто озбиљно.

Јапан је мучки, без објаве рата, напао на нас и до сада користио се свега што смо ми изгубили у Чемулпу две наше лађе, на које су изненадно напале 8 лађа јапанских; а кад наше лађе видеше да су оштећене и морају пропасти то се опет не дадоше Јапанцима у руке већ саме себе упалише и утопише. Још смо изгубили једну лађу — али ту нису криви Јапанци, но само несрећан случај: лађа Јенисеј ударила је о нашу мину и пропала. Ево то је све што су Јапанци добили од свог разбојничког напада, а [illegible] три лађе, које су мало страдале за време бомбардовања Порт-Артура, но на њима што је покварено — исправља се и једна од њих већ је готова и врши своју дужност. —

Напад у пола ноћи, разбојнички напад Јапанаца — тако је узнемирио руско друштво, да је овде наступило необично патриотско одушевљење каквог ја ни замислити не бих могао. Ако Европа не помогне Јапанцима они ће скупо платити за овај мучки напад на нашу флоту. Сад треба живети у Русији да се види ово одушевлење, овај патриотизам и ове жртве приватних људи. На Црвени Крст, на флоту, на рањенике — пожртвовања иду таква да већ имамо двојицу, који су жртвовали по један милиун рубаља, више од 20 људи који су жртвовали од 100.000 до 500.000 рубаља, а оних који су жртвовали по хиљаду, две, три, пет и десет хиљада — таквих има више од стотине, већ и да не говорим за мања пожртвовања. И то вам јављам само о приватним људима, а не говорим о варошима (на пр. Москва, као варош, дала је Црвеном Крсту 1,500.000 руб.), општинама и т. д. Нема човека, нема грађанина, који није што год жртвовао. Немаца има у Русији много и чудим се новим Немцима! Они жртвују не мање но и Руси. — Руси су свагда били патриоти, но ово садање стање, кад су се сви сталежи узнемирили, кад старо и младо тражи да га приме као добровољца, кад све ври и кључа као у казану, кад су московски трговци понудили влади ако устреба зајам на ратне цељи, да ће они сав зајам примити на себе; ....ово је стање чудновато и ја га могу објаснити само тиме, што је друштво увређено разбојничким нападом на нашу флоту. — Ја чак моју рођену ћерку готово сасвим не видим, јер и дању и ноћу она ради, шијући рубље за Црвени Крст. Сирота, јако се уморила, јер нема одмора и до сада је предала доста израђеног материјала, тако исто сва њена мала економија оде на Црвени Крст.

Сви су изгледи за то; да ће се овај рат с Јапаном продужити бар годину дана, јер нашу европску војску ми нећемо дирнути, а док мобилишемо, превеземо на Исток — проћи ће дуго времена. Ми смо мишљења да раније од маја — јуна наше трупе неће озбиљних и великих сукоба имати с Јапанцима, а дотле колико ће налагати европска непријатељска штампа о нашим поразима, кад она сада већ износи грдне измишљотине и неистине.

Мислио сам овог идућег лета опет доћи у Србију, а сад се у то надати не могу, премда још свашта може бити.

12. фебруара 1904. год.
Петроград. — К. —

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** У седници заступничке куће од петка настављена је генерална дебата о рекрутном зак. предлогу, а пошто се није јавио ни један говорник, закључио је председник дебату. Домобрански министар Њири

упозорава на то, како је влада озбиљно уважила војни програм либералне странке. У три месеца успела је влада, да војничко васпитање постави на посве нову основу, а то се мора захвалити делатности министра-председника Пошто ове реформе могу бити по угарску државу само тада успешне, ако се што пре спроведу, апелира министар на патриотизам опструкционаша, нека без обзира на страначку тактику омогуће, да предлог постане што пре законом; шта више, они нека још више ураде, нека мађ. младеж у што већем броју приведу на пут, што им га је отворило Њ. Величанство. (Заст. Хелебронт: Дух васпитања у војним заводима остаће ипак аустријски! — Заст. Габањи: Нека нам милост Њ. Величанства даде мађарски заповедни језик! — Председник опомиње на мир.)

Говорник апелира на сабор, да прими рекрутне предлоге. Што се дуже то отеже, то дуже морају служити резервисте и накнадне резервисте, којих има до 30.000. А уз то још долази 50.000 младих људи, који под тим трпе, јер не могу учинити за доста својој војној дужности. Пошто новачење и с тим спојене радње требају барем три месеца, могли би резервисте и накнадне резервисте тек после тога времена бити отпуштени. Већина тих резервиста припада ратарском сталежу, те су ожењени. Ако би дакле новачење могло започети 21. марта, могли би резервисте бити отпуштени почетком маја, дакле још за време пролетњих радња. Министар обриче, да ће у течају специјалне дебате о рекрутном предлогу предложити исправак, којим би се новачење пожурило и довршило за 2 месеца. Чим стигну рекрути, влада ће отпустити резервисте, да ублажи њихову невољу. Све то може бити већ почетком маја, буде ли предлог брзо примљен; ако се то не збуде, може се догодити, да ће и они бити придржани у даљој служби, који би морали у октобру поћи кући. Догодило би се наиме, да бисмо имали два годишта неизвежбаних момака и то годиште 1903. и 1904. Не ради се ту само о животним интересима од 160.000 грађана, него и о великим интересима државе, па ако они заступници, који се боре изванредним оруђем, а упркос јучерашњој великој концепцији министра-председника . . . (Велика бука и смеј на левици. Гласови: Великом грубијанству!)

Не, господо, ниједна влада на свету не би могла преузети за то одговорност, да се уздржи таково стање, у којем две трећине војске нису довољно извежбане. Таково би стање запретило сигурности државе и њезину обранбену спремност снизило. Све то налаже опозицији моралну дужност, да се окаче свих даљих средстава. Таково се стање не лечи лимунадом. (Заст Ракоши: Ни витриолом!) Ако опозиција употребљава опструкцију у своје тактичне сврхе, она ипак нема права, да жртвује 160.000 војника својим сврхама. (Заст. Олај повлађује министру, а десница Олај-у.) Напосле обриче министар, да ће у течају специјалне дебате одговорити на поједина конкретна питања, те моли кућу да што пре прихвати основу.

— **Србија и Русија.** При крају седнице Народне Скупштине од суботе председник Скупштине Аца Станојевић прочитао је саопштење, које су посланици саслушали стојећки, осим социјалдемократскога посланика дра Мих. Илића, који је седео. Саопштење гласи:

„Краљевско Српској Народној Скупштини. Част ми је изјавити Народном Представништву српске Краљевине од стране цара Императора свију Руса превелику благодарност Њ. И. Величанства на израженим осећајима симпатија и преданости, које се јасно у Србији огледају приликом рата на крајњем истоку, а које је изразио председник депешом од 14. т. м. од стране Српске Народне Скупштине на име Императора Николаја II.

Царско-руски отправник послова
Апостол Муравјев.“

— **Француска.** Касациони суд у Паризу решио је у ствари молбе бив. капетана Драјфуса ради ревизије његове парнице, да искању ревизије има места. Наређује се накнадни доказни поступак, који ће спровести казнена комора касационог суда.

Чивута се надају, да ће Драјфус бити сасвим ослобођен од оптужбе велеиздаје. Неки чак мисле, да ће му се вратити његов пређашњи чин артиљериског капетана, шта више да ће бити унапређен у чин, у којем би до сада био, да није био оптужен и осуђен. Идемо да видимо.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 23 фебруара 1904.

— **Конференција у гимназији.** У суботу после подне сазвана је и одржана конференција бивших ученика српске велике гимназије новосадске, који живе у Новом Саду, ради договора о начину, како да се потпомогне односно повећа фонд за издржавање овог важног српског просветног завода. На конференцији је прочитан нацрт, по ком би се то могло извести, и та је мисао као здрава једнодушно примљена и поздрављена. Изабран је један одбор, који ће за најкраће време проучити тај нацрт, поднети своје евентуалне измене и предлоге, а затим ће се сазвати скупштина свих бивших ученика ове гимназије, да усвоји правила. О важности ове акције говори се на уводном месту данашњег броја нашег листа.

— **Калдрмисање вароши.** Новосадска варошка управа спремила је предлог, да се сви важнији сокаци калдрмишу и да се пов|че тротоар кроз целу варош. У то име подиже зајам од 500.000 круна, и у последњој седници ововарошког представништва у прошли четвртак решено је, да се тај зајам подигне из овдашњег Централног Кредитног Завода, као најповољнијег нудиоца.

— **Нов јеврејски темпл.** Наши суграђани Јевреји неће да су лошији од својих суграђана католика и православних Срба и кад су ови подигли и улепшали своје божије домове, хоће и они свој темпл да подигну и, како се говори, скупили су међу собом за ту цел за два дана 60 хиљада круна, па ће тако ове године и они да приступе градњи нове синагоге.

— **Српско народно позориште.** Пишу нам из В. Бечкерека: „Јуче нам је стигла амо пријава г. Бранислава Нушића, управитеља српске народне позоришне дружине, да ће иста доћи к нама у В. Бечкерек 1. маја о. г. на месец дана. Да л' ће ту пријаву прихватити наш месни позоришни одбор, не знамо, ал' сви ми који желимо да нам позориште после две године дана опет у походе дође, а прилике наше добро познајемо: мислимо, да би за успех саме позоришне ствари најбоље било, кад би г. А. Хаџић подначелник позоришни као врло омиљена личност у нас, дошао к нама и своју велику љубав према позоришту нашем улио и у грађанство наше, у којега је одушевљење према позоришту почело нешто малаксавати. Заиста срамота би била по нас Бечкеречане кад би доласку нашег позоришта сметао наш немар и нехајање! Шта буде било, јавићу вам.“

— **Демонстрација српских ђака у Будимпешти.** Познато је, да је парох пештански г. др. Владимир Димитријевић одбио молбу српске академске омладине у Будимпешти: да одслужи молепствије за победу руског оружја над јапанским незнабожцима. Тај поступак г. пароха јако је огорчио српску академску омладину и ова је том свом огорчењу заједно с осталим Србима дала израза јуче, у недељу, после литургије. Кад је г. парох изишао из цркве, дочекаше га иронички узвици:

— Éljen a derék plébános! (Живео врсни плебанош!)

Наиме, пештански чивутски листови тим узвиком су поздравили г. пароха, кад је одбио молбу одушевљене и свесне омладине српске. Сад му је и ова тако кликнула, али — у иронији!

— † **Стеван Шиљаревић**, трговац и књиговођа тур.-бечејско штедионице, увек одан пријатељ бољитку и напретку народном, раден и спреман на свако добро, упокојио се 19. фебруара о. г. у 62. г. живота. Вечан му спомен!

— **Ново српско певачко друштво.** Из Сегедина јављају да су тамо Срби одржали договор те су решили, да оснују црквено певачко друштво. Утврђена су и правила и послана су министарству ради потврде. До сад се уписало око 50 чланова. Ово је заиста лепо од Срба у Сегедину. Овим друштвом створиће они себи средиште око којег ће се сви прикупљати. Они имају српску женску задругу која лепо напредује, а ево сада ће имати и певачку дружину. Нека је хвала и признање свима онима, који су се за ову установу заузимали!

— **Српски великошколци у Софији.** Изасланство српске великошколске омладине у Београду одлази у Софију, да врати посету својим бугарским друговима. Како „Трг. Гласник“ јавља по утврђеном програму изасланици бугарске великошколске омладине изаћи ће специјалним возом на сусрет српским студентима до Цариброда, докле ће сви остали дочекати своје госте на станици софијској. После поздрава и узајамних представљања, кренуће се сви са станице уз свирку музике ка Великој Школи, па ће одатле бити разведени по одређеним им становима. После ручка, подељени на секције, они ће разгледати варош, њене знаменитости и установе. У вече биће концерат српских великошколаца у „Слов. Беседи“. Другог дана посетиће предавања на Вел. Школи пре подне, а по подне држаће сви студенти заједнички скуп у „Слов. Беседи“, на коме ће опширно измењати мисли о појачању студентског и националног братимства. У вече биће банкет, а сутра-дан полазак.

Образина. У вршачком епископском двору према устројеном тамбурашком кору, трају фашанге све једнако. Redivivus Радић носи своју стару образину. Метнуо још нови барет од папира „Родољуба“ са стрелама против „Браниковаца“. И ако му је пре двадесет и више година „стари саборлија“ довикнуо: доле образину — Радић не скида своју образину. И пишпек Габор кад држи у Карловцима одушевљене здравице Бранковићу, меће своју образину. Међутим и Бранковић, и гроф Куен (Кин) и министар Берзевици кад виде Радића и Габора под образином сваки их потапше са речма: познајем те лепа маско!

Новости са стране.

— † **Генерал Вановски.** У Петрограду је 17. фебр. (1. марта) о. г. умрло пређашњи руски војни министар, генерал инфантерије, генерал-ађутант Петар Семјоновић Вановски у 82. години својој. Он је важио као један од најхрабријих генерала у руској војсци. У рату против Мађара г. 1849. и у кримском рату стекао је глас храбра и обазрива официра. Од г. 1857. радио је као војни педагог на важним местима, а од г. 1870. до 1875. командовао је Вановски војском у кијевском војном округу; у руско-турском рату г. 1877. заповедао је војском код Рушчука и врло се одликовао. Г. 1882., кад војни министар гроф Миљутин одступи, дође Вановски на то место, те је остао на њему све до г. 1898. извршивши многе важне реформе у војсци, којима се има захвалити, што руска војска данас стоји на тако високом ступњу. После смрти министра просвете Богољепова г. 1901. прими Вановски портфељ просвете, но после кратког времена Вановски се повукао у мир. Написао је многа важна дела, те је изабран за члана војномедицинске академије и академије наука у Петрограду.

НОВИЈЕ.

Цариград, 22. фебруара. Порта је дала на меморандум амбасадора споразумних сила у погледу реорганизације одговор, у ком приговара против закључака, велећи да ови вређају суверенитет Турске и упозорава на већ предузету реорганизацију жандармерије помоћу белгијских и шведских официра. Амбасадори не могу примити те преговоре и одговориће на њих како треба.

Битољ, 22. фебруара. У леринскоме крају убијено је ово дана четири Хришћанина, и то два гркомана и два Србина. Сву четворицу побиле су комите из познатих узрока.

Солун, 22. фебруара. У околини Јениће-Вардара убијен је један бег, Турчин, на самом путу за варош. Убио га је, веле, капетан Павле. Због тога убиства притворена су три бугараша из вароши и његов надзорник на чифлуку. Надзорник је гркоман.

* * *

Руско-јапански рат.

Петроград, 22. фебруара. Очевидци веле, да се између острва код Чемулпа виде развалине једне недавно потонуле јапанске крстарице.

Токио, 22. фебруара. Паробродн, натоварени угљем, храном и другом контрабандом, опет су прошли кроз Чугарски пролаз и стигли су у Владивосток. Из тога се види, да се Јапанци више не труде толико да задржавају лађе. Међу тим лађама било је немачких, енглеских и норвешких.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Браника“.

Будимпешта, 23. фебруара. У клубу владине странке изјавио је гроф Тиса, да од свог предлога за привремену измену пословника не повлачи ни јоте, јер он хоће тиме само техничку опструкцију да онемогући, а не да скучи слободу говора. (Бурно одобравање.)

Вечерас ће Кошутовци огласити рат Тиси. Дисиденти (Апоњијевци) су још мирни. Оскар Иванка (Апоњијевац) агитира за најжешћу борбу. Пучка странка већ објављује пад Тисин. Удружена опозиција намерава да још у данашњој седници саборској начини грдне скандале.

Будимпешта, 23. фебруара. (Заступничка кућа.) Председник пријављује, да је гроф Куен-Хедервари наименован за министра око краљеве особе. („Ељен!“ на десници, велика вика на левици: Срамота! Брука! Доносе целата овамо! Треба наименовати Владислава Сапарија за његова држ. тајника!)

Угрон изјављује, да не узима на знање кр. отпис о Куенову наименовању. Примећује, да је већина изразила неповерење Куену, кад овај није устао против Керберових нападаја. Протестује против наименовања Куенова у Бечу.

За време Угронова говора Седерксњи је разделио 8—10 табака ради одржања тајне седнице, које табаке потписаше и чланови пучке и Кошутове странке. Холо ставља формалан предлог, да се кр. отпис не узме на знање, него да се овај стави на дневни ред. Министар трговине Хијеронимн, заступајући Тису, одбија Угронове и Холо-ове нападаје. Кабинет је уверен, да је Куен сасвим добро предложен за министра a latere, јер ће овај верно, савесно и у интересу земље вршити своју дужност. Предлаже, да се одбију предлози Угрона и Холо-а, а да се наименовање узме на знање.

Беч, 23. фебруара. Данас је нови министар a latere гроф Куен положио заклетву.

* * *

Руско-јапански рат.

Петроград, 23. фебруара. Седам јапанских ратних бродова је 55 минута бомбардовало Владивосток, али не начинише никакве штете.

Књижевност.

La Nouvelle Constitution Du Royaume De Serbie. — Уставни владалац.

Од Живојина М. Перића.

Господин Живојин Перић редовни професор права на Великој Школи у Београду — заузима видно место у млађем нараштају учењака и правника у краљевини Србији. Ми смо у нашем листу већ имали прилике забавити се са темељним радовима госп. Перића. Радујемо се што опет можемо приказати нашим читаоцима два рада истог г. Перића у којима се опет види научна спрема. Та два рада су и врло интересантна и врло важна.

Г. Перић у знаменитом француском часопису „Buletin de la Société de Legislation comparée“ писао је опширне чланке о уставу краљевине Србије, те су ти чланци изашли у посебној књизи у Паризу под насловом: La Nouvelle Constitution du Royaume de Serbie.

У тој књизи г. Перић приказује научном свету читав развој досадашњих устава краљевине Србије. Посебице се опширно бави са српским уставом од 6. (19.) априла 1901. и тек на крају своје књиге бави се са уставом кога је српска народна скупштина после катастрофе од 29. маја примила.

Г. Перић писао је своје чланке односно своју књигу за време владавине краља Александра. Наравно да он није могао предвидети катастрофу од 29. маја па ипак нема нигде да он у својим чланцима ласка било краљу Александру било тадашњим власницима, него сасвим објективно пише о уставу од 6. (19.) апр. 1901. као што је и објективан у пресуђивању разних српских странака — што је велика реткост међу писцима у Србији.

Г. Перић велики је поборник системе двеју комора и према томе он у уставу од 6. (19.) апр. 1901. потпуно одобрава установу сената. Као што је познато, постоји велика литература о питању двеју или једне коморе. Но новија књижевност државних наука у већем делу одбацује систему двеју комора јер обично сенат ако дође до конфликта између владара и народног представништва није кадар тај конфликт одстранити, а искуство у уставним европским државама показује да сенати, „горње куће“ обично ратификирају и морају ратификирати ово, што народно представништво закључи. Таково је обилато искуство са „кућом лордова“ у Енглеској и са магнатском кућом у Угарској. Но г. Перић указује на посебне прилике у Србији те наглашује да је под краљем Александром српски сенат имао много више самосталности него изабрано народно представништво, пошто су избори за народно представништво били изложени гувернаменталном упливу. Но г. Перић и ако је поборник установе сената, и ако жали за укинућем сената у Србији, ипак приказује објективно најновији српски устав после катастрофе од 29. маја и побуде на основу којих је српски сенат укинут.

Г. Перић не одобрава насилничку промену српског престола са крвавим догађајима од 29. маја. Ово је заиста под данашњим околностима у Србији велика одважност за једнога учењака. Тој одважности морамо се поклонити као и речима г. Перића да међу политичким покољем и обичним покољем по хришћанском и филозофском моралу о поштовању човечанског живота — не може бити разлике.

Морамо још споменути да је књига г. Перића писана коректним француским језиком а тешкоће француског језика према прецизности француског стила за странца су врло велике. —

Г. Перић написао је и врло интересантан и опширан чланак у српском часопису „Глас права, судства и администрације“ те је тај опширан чланак као броширу издао под насловом: Уставни владалац. Г. Перић побија оно мишљење као да би у уставној држави владалац морао бити само као нека фигура, а да је народно представништво све и сва. Г. Перић доказује да уставни владалац не сме бити пасиван. Он не сме се изврнути у деспоту са својим упливом на народно представништво, али не сме ипак допустити да народно представништво постане омнипотентни фактор у државном строју. Г. Перић у том погледу каже: Место владаоца деспота имали бисмо деспота народно представништво — деспота најгоре врсте. Зато и каже г. Перић, да уставни владалац у границама постојећег устава не сме бити пасиван.

Ми се радујемо што смо могли најновије производе г. Перића нашим читаоцима ма и укратко према оскудици простора — приказати.

Огласи.

ПРАВИ МАСЛИНОВ

ДАЛМАТИНСКИ ЗЕЈТИН

нуди и разашиље у лименицама као поштански пакет од 5 kg. за

КРУНА 6·80

са поштарином заједно

Јован Јовановић,
Херцегнови (Castelnuovo.)
(Јужна Далмација.)

107 1—3

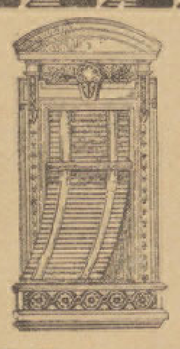

Г. СКРБИЋ

Загреб, Илица 40.

фабрика жалузија, ролета, дрвених и железних завојних капака за прозоре и дућане.

Препоручује своје признато солидне, тачне и јефтине фабрикате.

52 3—24

Ценовници бадава и франко.

ИМАМ ИЗВРСНЕ

сибирске сољене

КЕЧИГЕ од 4 до 20 кила једна

тако исто имам

уралске ПАСТРМЕ димљене, СОМА, ШТУКЕ, СМУЂА и ДЕВЕРИКЕ суве на велико и мало продајем.

Кечигу разашиљем у 4—5 кила поштанским пакетима 1 кила К 1·60. Пастрмке 20 филира 1 комад.

Дарувар, (Славонија) у марту 1904.

Пајо Поповић.
Комисисионер првог шведског риболовног подузимачког друштва.

113 5—10

На темишварској и вршачкој земаљској изложби (јубиларној) дипломом првога степена одликован.

Цикмунд и Друг, у Новом Саду

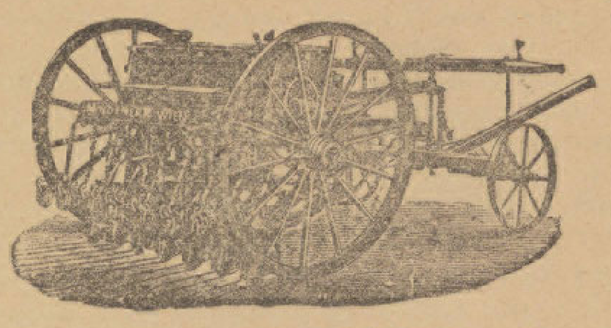

казанџијска улиця бр. 19. у сопственој кући.

ПРВА НОВОСАДСКА ФАБРИКА
ПОЉОПРИВРЕДНИХ МАШИНА
И ЛИВНИЦА ГВОЖЂА И МЕТАЛА.

Препоручује своје сопствене производе машина, особито специјалисте у сејалицама Columbus-Drill, патентирани сопствени производ за равнице, доловите и брдовите пределе, најновије системе по сопственој конструкцији, за коју потпуну гаранцију примају. Намештање и удешавање млинова по новој системи, као и све у ову струку спадајуће оправке извршују се најтачније.

Сопствени производ БЕНЗИН-МОТОРА, који су потпуно усавршени и без икакве опасности.

Ценовници стоје на расположењу и отправљамо исте бесплатно. 111 5—20

КАШАЉ

ублажују познате и врло укусне

КАЈЗЕРОВЕ

БОНБОНЕ ЗА ГРУДИ

2740

нотаријално оверовљених сведоџаба јамче за сигурно дејство код кашља, промуклости, катара и слузи. Друго шта понуђено одби. Пакет 20 и 40 потура.

Стоваришта код 40919—24

Оскара Клајна дрогуисте код „црвеног крста“ у Н. Саду.

Љубе Стефановића сина у Н. Саду.

Јулијуса Випкла послед. Д. Коде у Н. Саду.

Омера Попова у Карлову.

ПРОМЕСЕ

ПОТИСКО СЕГЕДИНСКИХ СРЕЋАКА.

Главни згодитак 180.000 круна.

5 згодитака по К 2000.— и 3594 згодитка по К 240.—

Жребање I. априла 1904. Цена К 7.— по комаду.

препоручује

Мењачница Централног Кредитног Завода
деоничарског друштва у Новом Саду.

121 2—

*) Поштом разашиљемо промесе кад нам се пошаље још 35 пот за поштарину.

Власник и издавалац: Дружина Браника. Управник: др. Мих. Полит-Десанчић. Одговорни уредник: Јанко Перић Штампарија Б. М Поповића у Н. Саду.